
ПРИКЛАДНІ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 007:005.591:316.323.7

DOI [https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2020.2\(42\).17](https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2020.2(42).17)

I. С. Бондаренко

*кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри теорії комунікацій реклами та зв'язків з громадськістю
e-mail: lystopad.iryua@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8945-986X
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66 а, м. Запоріжжя, 69600, Україна*

КОНЦЕПТ «РЕКОНСТРУКЦІЯ» ЯК СИМВОЛІЧНИЙ МАРКЕР РАДИКАЛЬНОГО СОЦІАЛЬНОГО ІНЖИНІРИНГУ

У статті здійснено спробу концептуального аналізу поняття «реконструкція, що став смисловим засновком української історії доби сталінізму. Авторка намагається крізь методологічну призму соціального інжинірингу вивчити лінгвальні техніки впровадження в ментальну структуру особистості нових ідеологічних маркерів епохи. Цікавим моментом дослідження постає порівняльна характеристика двох модерністських проєктів: американської реконструкції періоду 1863–1877 рр. та суспільно-політичного зламу доби сталінізму. Залучено широкий фактологічний матеріал (промови Й. Сталіна, українську наукову періодику 30-х рр. ХХ ст.), аби вивчити публічну й методологічну площину осмислення конструкту «реконструкція». У статті продемонстровано процес вербального кодування конкретних фрагментів, «шматків» концептуальної системи й доведено, що маніпулювання інформацією відбувається у фазі мовного пізнання світу, розкритті сенсу певних слів. Саме ці особливості призводять до побудови такої інформаційної картини світу, яка не конституюється без мови та яка уможливує вихід індивіда за межі безпосереднього досвіду. Подано динаміку вкорінення поняття «реконструкція» в концептосферу радянської людини, що пройшла етап від публічної презентації слова у промовах Й. Сталіна до його фіксації в науковому дискурсі. Учені тієї пори чимдуж намагалися виправдати та раціоналізувати сталінські ідеї щодо творення нових утопічних систем суспільства. З початку 30-х рр. ХХ ст. концепт «реконструкція» позначав карколомні трансформації сільського господарства, системи освіти, культурної й наукової сфер, побуту людини та масмедіа.

У процесі дослідження застосовано загальнонаукові методи аналізу й синтезу, систематизації, порівняння, а також концептуальний аналіз.

Ключові слова: *дискурс, концепт, реконструкція, радянська людина, соціальний інжиніринг, комунікаційні технології, пропаганда.*

I. Вступ

Трагічною сторінкою української історії постає сталінська доба. Саме в цей час шляхом упродовження радикальних технологій соціального інжинірингу реконструювався соціокультурний ландшафт нації. Почасти цей процес справджувався через систему соціальних комунікацій. У ситуації насильницького впровадження ідеології / концептуальної системи марксизму-ленінізму вбачаємо послідовність, цілеспрямованість технологічних заходів соціальної інженерії. Тотальна пропаганда комуністичних ідей, псевдонаукові пояснення ролі соціалізму в розбудові «щасливого майбутнього», візуалізація революційних подвигів і лідерів у соціальному просторі країни, педагогічні моделі радянської школи, блокування «ворожих» / «буржуазних» / «капіталістичних» світоглядних платформ створили відповідну концептуальну модель радянської людини. Ця система поставала з дуже складного поєднання ментальних репрезентацій патріархального / традиційного життєустрою та патетичних гасел (когнітивних фреймів) жовтневого перевороту. Саме ідеологічні смислові блоки й пропагандистські образи радянського режиму виконували функцію реконструкції всіх суспільних об'єктів: освіти, народного господарства, мистецтва, медицини,

політичних інститутів влади та, зрештою, людини. Насичення ідеологічними гаслами соціального простору створило дуже специфічну когнітивну систему радянської людини.

Проблема ідеологічного конструювання / реконструювання соціального простору радянської людини поставала предметом досліджень Й. Геллбека, А. Вайнера, П. Голквіста, Ю. Каганова, Ю. Левади, К. Новікової, Г. Почепцова, Дж. Скотта, М. Соболевої, Р. Стайтса, П. Фріцше та ін.

Окремої уваги потребує проблема лінгвального творення концептосфери радянського дискурсу та визначення основних комунікаційних технік упровадження тоталітарної ідеології.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Метою дослідження постає аналіз історичної динаміки концепту «реконструкція» в комунікаційному просторі України в часи сталінського свавілля.

У процесі дослідження застосовано загальнонаукові методи аналізу й синтезу, систематизації, порівняння, а також концептуальний аналіз.

III. Результати

Аналізуючи радянську наукову періодику тих років, фіксуємо високу частотність використання концепту «реконструкція». Інженерна семантика слова якнайбільше відповідала духу того часу та вказувала на дуже радикальні й агресивні спроби фізичної та ментальної трансформації суспільства. Концепт «реконструкція» маркував зрушення, що відбувалися не лише у сфері народного господарства, а й у духовному просторі людини. Посилаючись на розуміння сучасної концептивістики, яка вважає мову й конкретні поняття засобами трансляції думки, формами вираження ставлення суб'єкта до дійсності та матрицями ментального відтворення дійсності, вважаємо слово «реконструкція» тим смисловим позначенням (на той час незрозумілим більшості населення СРСР), що закарбовувало в соціальній пам'яті українців масштаби й значущість «революційних» починань радянського режиму.

Зауважимо, у сучасній науці концепт мислиться ментальною репрезентацією, яку мозок використовує для позначення класу речей у світі. Концепти постають символами або групою символів, спродукованих фізичним матеріалом мозку. Так, вважається, що концепти зберігаються в довгостроковій кортикальній пам'яті людини й відповідають про подальші процеси когнітивного розвитку людини. Приміром, С. Кері говорить про «вроджений концептуальний / репрезентативний репертуар» [9] індивіда, який позначає ті первісні уявлення, які є «входом» до подальших навчальних процесів. Отже, концепти є ментальними репрезентаціями, що дозволяють нам робити відповідні висновки щодо типу сутностей, з якими ми стикаємося у нашому повсякденні. С. Кері зауважує: «Репрезентації є централізовано доступними у базовому пізнанні, вони представлені в моделях робочої пам'яті й підтримують механізми прийняття рішень і контролю, що призводять до таких дій, як досягнення» [9, с. 114].

Безумовно, у всіх процесах когнітивної архітектури людини провідну роль відіграють слова, що постають тими символічними маркерами дійсності, що запускають механізми світосприйняття. Слово – це та складова концептосфери суспільства, яка акумулює його історичний і культурний досвід, визначає характер реакції спільноти на ту чи іншу вербально заковану подію. Фактично, слово – це триггер концепту, за допомогою якого той зберігається у людській пам'яті.

Штучно нав'язані населенню слова на кшталт «реконструкція», «колгосп», «пролетаріат» та багато інших радянських словоформ із часом стають концептуальними блоками мислення й переконань, а їх конотативні значення викликають конкретні стабільні психоемоційні реакції. Позитивне забарвлення численних «советізмів», їх монтаж у науково обґрунтований контекст та медійний простір зумовили масову прихильність до відверто агресивних і репресивних суспільних фактів радянської історії.

Із цього приводу хотілося б процитувати доволі жорстку позицію американського дослідника Ф. Елліса, яка, на нашу думку, об'єктивно не відображає всієї багатоаспектності й проблематичності буття радянської людини, але вказує на типове сприйняття світовою спільнотою її іміджу: «Якщо над розумом, здоровим глуздом і порядністю дуже часто здійснюється наруга, людська особистість зазнає каліцтва, а людський розум руйнується або спотворюється. Межа між правдою і брехнею фактично зникає. [...] Виховуючись у такій атмосфері, відчуваючи страх та будучи позбавленим будь-якої інтелектуальної ініціативи, Homo Sovieticus просто не можуть бути нічим іншим, як рупором партійних ідей і лозунгів. Це була не стільки людина, скільки контейнер, який випорожнюється або заповнюється залежно від вимог партійної політики» [7, с. 38]. Ф. Елліс вважає, що метою всіх «мультикультурних» кампаній більшовиків було «знищення самості» [8]. Дослідник описує психосоматику советського суб'єкта, набуту ним у процесі пропагандистського впливу: «Вуста рухаються, йдуть правильні жести, але вони постають вустами і жестами зомбі, нової радянської людини або сьогодні ПК-людини (мається на увазі термін «PC-man» – політкоректна людина. – І. Б.). Насилля не знадобиться, як тільки більшість людей досягне такої кондиції» [8]. Усе, що відбулося зі свідомістю багатонаціонального населення Радянського Союзу, учений означає не інакше як «ментальною капітуляцією» [8]. На його переконання, реконструкція психології особистості, її поглядів та моделей поведінки стали основою «тоталітарного соціального інжинірингу» [8].

Словник Сучасної української мови подає такі значення лексеми «реконструкція»: по-перше, «перебудова, переобладнання чого-небудь з метою удосконалення»; по-друге, «відтворення, відновлення первісного вигляду чого-небудь за рештками або описами». Українське слово «реконструкція» походить від англійської назви «reconstruct» / «reconstruction», що в найпростішому перекладі має семантику «зводити заново». Деякі онлайн-словники англійської мови тлумачать лексему в суто технічному / інженерному контексті: «поновлення чого-небудь відповідно до початкових характеристик шляхом здійснення ремонту або заміни деталей» (Business Dictionary.com); «побудувати або зробити щось знову, що було пошкоджено або більше не існує» (Oxford Learner's Dictionaries.com). Водночас словники вказують, що з 1862 р. лексему «reconstruction» використовували для позначення ментального відтворення подій або соціально-політичного оновлення суспільства. Так, у розрізі політичної історії Америки слово «Reconstruction» застосовували в період Громадянської війни, вказуючи на реінтеграцію південних штатів Конфедерації до складу США; ера Реконструкції («Reconstruction era», 1863–1877 pp.) ознаменувала відміну рабовласництва на всій території країни. Це був надзвичайно важливий період у становленні громадянських прав.

Зовсім інша модель суспільної реконструкції була «запропонована» громадянам СРСР. У добу форсованої індустріалізації політичний і науковий термін «соціалістична реконструкція» ознаменував насильницькі заходи щодо «модернізації» промисловості, сільського господарства, освіти та духовної сфери (насамперед мається на увазі скасування інституту релігії й упровадження світогляду безвірництва).

Імовірно, уперше поняття «соціалістична реконструкція» було введено в широкий політичний контекст Й. Сталінін. У численних промовах генерального секретаря воно стає їх концептуальним осердяк. Утім, первісно цей термін закріпився у галузі державного управління у зв'язку з розробкою Генерального плану реконструкції народного господарства у березні 1926 р. відповідно до рішень Першого з'їзду президії держпланів СРСР. XV конференція ВКП(б), що відбулася у жовтні 1926 р., оголосила про завершальний етап відновлення народного господарства та про перехід країни до реконструктивного періоду розвитку економіки. Уже на XVI конференції ВКП(б) 1929 р. був прийнятий перший п'ятирічний план побудови соціалізму та окреслені основні завдання щодо реконструкції народного господарства. У той же часовий проміжок Й. Сталін назвав 1929-й роком «великого перелому», а в політичному звіті центрального комітету XVI з'їзду ВКП(б) ним були промовлені хрестоматійні для радянської пропаганди слова: «наша робота з соціалістичної реконструкції народного господарства, що розриває економічні зв'язки капіталізму й перевертає доріжки усі сили старого світу» [5, с. 73].

Зауважимо, наприкінці 1920-х рр. саме Й. Сталін став головним ідеологом радянського режиму. Тільки за його схвалення той чи інший ключовий термін або гасло утверджувалися в публічному дискурсі країни. Відбувався справжній термінологічний відбір, що в подальшому становив основу радянської політкоректності. Дослідник О. Юрчак також вказує на унікальну роль Й. Сталіна як панівної фігури радянського ідеологічного дискурсу: «...тепер тільки він мав доступ до зовнішнього канону ідеологічної істини, особисто оцінюючи різноманітні ідеологічні та інші публічні висловлювання на предмет їх відповідності цьому канону й власноруч їх редагуючи. Його оцінки та тлумачення часто публікувалися у пресі, циркулюючи по країні як метадискурс, що давав можливість усім особисто доторкнутися до канону об'єктивної істини» [7, с. 51]. Гадаємо, саме за такою схемою відбувалося вкорінення слова «реконструкція» в масову свідомість; цей термін поставав своєрідним маркером сталінського періоду тоталітарного інжинірингу.

Й. Сталін зауважував на тому факті, що реконструкція народного господарства передбачає не тільки вдосконалення його технічної бази, а вимагає перебудови соціально-економічних відносин, тобто, його мовою, «посилання процесу витіснення капіталістичних елементів у промисловості» [6, с. 73], а також «вкорчовування коренів капіталізму у сільському господарстві» [6, с. 73]. Генеральний секретар не анонсував конкретних фінансово-економічних або організаційних заходів щодо соціалістичної реконструкції народного господарства. Увесь пафос та агресія його слів були спрямовані на примарне «капіталістичне оточення», яке розумілося не просто «географічними поняттями», а «ворожою класовою силою» [6, с. 74], готовою «підтримати класових ворогів всередині СРСР і морально, і матеріально, і шляхом фінансової блокади, і шляхом воєнної інтервенції» [6, с. 74]. Вирішення всіх «труднощів» реконструктивного періоду Й. Сталін вбачав у «відбитті атак капіталістичних елементів» [6, с. 75] та ліквідації «відсталості у деяких прошарках нашої партії» [6, с. 75]. Заклик «організації наступу соціалізму по всьому фронту» [6, с. 75] став лейтмотивом усієї кампанії щодо соціалістичної реконструкції народного господарства. Й. Сталін також звітував про реконструкцію самої комуністичної партії, якій вдалося «побудувати власні ряди на бойовий лад» [6, с. 82], «переозброїти пресу» [6, с. 82], організувати боротьбу на два фронти, розгромити рештки троцькізму, розбити вщент правих «уклоністів», ізолювати «примиренців» [6, с. 82]. У цій промові генеральний секретар вправно малював ілюзорні картини процвітання соціалістичної системи господарства, вказуючи на економічне зростання виробництва, заробітної плати, скорочення безробіття, укріплення основ «національного братства» [6, с. 84].

У сучасника складається цілком адекватне уявлення, що це був проєкт не реконструкції економіки, а трансформації соціальної структури радянського суспільства. Нашу переконаність підсилює аналіз праці Е. Квірінга «Завдання побудови соціалізму в СРСР. Про генеральний план на 10–15 років», у якій заступник голови Держплану СРСР (ще раніше – генеральний секретар ЦК КП(б)У) обстоює позицію щодо творення нової соціальної структури соціалістичного суспільства, у якому ліквідуються «ворожі соціалізму елементи» [4, с. 102] – поміщики, капіталісти, куркулі, непмани. Державний діяч пропонує розмістити їх у «райони обмежених прав», які, на його думку, мають постати з «сучасних концентраційних таборів» [4, с. 103].

Порівнюючи два державних проєкти реконструкції, що відбувалися після громадянських воєн, – американського періоду 1863–1877 рр., і радянського доби сталінізму, помічаємо, настільки великою є між ними прірва в розрізі утвердження й дотримання громадянських прав людини. Перший встановив конституційні виборчі права, зніціював ліквідацію дискримінації та заклав основи демократичного розвитку держави, другий позбавив будь-яких прав величезну кількість населення багатонаціонального СРСР, розпочав масштабні репресії та запровадив тоталітарну систему державно-політичної влади.

На думку П. Алексєєва, «“Реконструкція” стала символом перетворень, символом передового, непримиренного до віджилого, ворожого пролетаріату. І в абсолютній відповідності до природи тоталітаризму ця “реконструкція” була екстрапольована на інші сфери суспільства, зокрема, науку» [1].

Справді, з 1931 р. починають видавати часопис «Социалистическая реконструкция и наука», головним редактором якого став ідеолог радянського режиму М. Бухарін. Так, в анонсах кожного номеру журналу зауважено: «СОРЕНА розміщує статті керівного характеру, статті з упровадження діалектичного матеріалізму у природничі й технічні науки, теоретичні статті з усіх загальних дисциплін, статті з усіх бойових питань сучасної техніки, статті з організації науково-дослідницької й технічної праці» [5].

Роком раніше (у 1930 р.) в Україні виходить часопис «Шляхи соціалістичної реконструкції сільського господарства» – орган Українського народного інституту соціалістичної реконструкції сільського господарства (Харків). Показово, що в першому номері названого видання Т. Білаш ставить риторичне запитання: «що є домінуючим на данім етапі соціалістичної реконструкції: чи реконструкція соціальних відносин, матеріально-технічна реконструкція?» [2, с. 22]. Чимдуж радянські учені взялися за розробку наукових підходів до реконструкції усього соціального простору нової країни. З'являється сила-силенна матеріалів з приписами «реконструкція соціалістичного міста», «реконструкція сільського господарства», зрештою, і «реконструкція радянської людини».

Уже на початку 30-х рр. ХХ ст. концепт «реконструкція» стає сталим виразом у системі радянської педагогіки. Науковці й освітяни перейняли звучну конструкцію інженерів і господарників, жваво адаптувавши її до специфіки виховного процесу. Так, приміром, у 1930 р. у часописі «Шлях освіти» опублікована стаття Й. Зільберфарба «До соціалістичної реконструкції людини», у якій автор з'ясовував роль соціалістичної революції у «створенні нової людини з нових генерацій» [3, с. 146]. Відразу хочеться зауважити, що вчений розумів соціалістичну революцію не просто як стихійний процес, а як результат дії багатьох цілеспрямованих чинників, передусім наукових. Дослідник не оперував поняттям «соціальна інженерія», утім уся його наукова риторика й логіка зводяться до пояснення суспільних й особистісних трансформацій саме з позицій цієї наукової платформи. Предметом авторського вивчення стає людська поведінка, корекція якої, за його переконанням, можлива шляхом задіяння багатьох наукових дисциплін – невропедагогіки, психоневропатології, психології, психотехніки, педології. Учений пропонував долучити усі перелічені наукові галузі до «єдиного пляну обслуговування соціалістичного будівництва» [3, с. 147].

У часописі «Шляхи соціалістичної реконструкції сільського господарства» дуже наочно продемонстровано зв'язок, ба більше, зрощення комуністичних настанов, загальної ідеологічної атмосфери та наукових «висновків» радянських учених. Останні чимдуж намагалися виявити мотиви класової боротьби в процесах розвитку сільського господарства. Показовими, приміром, є зауваги Т. Білаша в першому номері зазначеного часопису: «...на сьогодні, коли класові суперечності дуже загострені і між пролетаріатом та буржуазією за межами і всередині СРСР і між капіталістичним оточенням та СРСР як носієм державної організованості пролетаріату всього світу, загострилися ще дужче тим паче немає й не може бути науки безпартійної (правопис згідно оригіналу. – І. Б.)» [2, с. 16]. Автор статті щосили намагався пояснити, що основними чинниками темпів розвитку сільського господарства є «соціальна й технічна реконструкція» [2, с. 18]. Основними аргументами цієї тези постають посилення на ідеологічні настанови В. Леніна, К. Маркса, Ф. Енгельса, Й. Сталіна та Г. Плеханова. Висновки Т. Білаша були однозначними: поняття ефективності за доби соціалістичної реконструкції полягає в усебічному підвищенні продуктивних сил шляхом усупільнення засобів виробництва. Науковці послідовно виправдовували впровадження колективізації у сфері сільського господарства.

IV. Висновки

Вивчаючи наукову періодику тих років, знаходимо чимало прикладів методологічних намагань радянських учених теоретично й ідеологічно виправдати соціалістичну реконструкцію народного господарства та гуманітарної сфери. Наукові видання як специфічний соціальнокомунікаційний тип «віддзеркалювали» політичні імперативи тоталітарної доби. Безумовно, це було спотворене відображення реалій економічного стану країни. У цьому разі ми фіксуємо черговий механізм радикальної соціальної інженерії, за якого під керівництвом партії відбувалося ілюзорне конструювання соціальної дійсності, свідоме й цілеспрямоване фальшування об'єктивних даних, підміна магістральних понять політекономії та аналітичної економіки численними, абсолютно невиправданими ідеологемами.

Список використаної літератури

1. Алексеев В. П. Власть. Философия. Наука. Москва: Проспект, 2014. 446 с. URL: <https://books.google.com.ua/books?id> (дата обращеия: 02.09.2019).
2. Білаш Т. До питання про економіку сільського господарства періоду соціалістичної реконструкції. *Шляхи соціалістичної реконструкції сільського господарства*. 1930. № 1. С. 16–28.
3. Зільберфарб Й. До соціалістичної реконструкції людини. *Шлях освіти*. 1930. № 3 (83). С. 146–186.
4. Квиринг Э. И. Задачи построения социализма в СССР: О генеральном плане на 10–15 лет. Москва; Ленинград: Государственное издательство, 1931. 111 с.
5. Социалистическая реконструкция и наука. *Успехи физических наук*. 1933. Т. XIII. Вып. 3. URL: https://ufn.ru/ufn33/ufn33_3/Russian/r333.pdf (дата обращеия: 04.09.2019).
6. Сталин И. В. О проблемах государственного управления. Из выступлений на партийных и хозяйственных мероприятиях / под ред. Л. М. Сурица. Москва; Берлин: Директ-Медиа, 2017. 590 с. URL: <https://books.google.com.ua/books?id> (дата обращеия: 11.09.2019).
7. Юрчак А. Это было навсегда, пока не кончилось. *Последнее советское поколение*. Москва: Новое литературное обозрение, 2014. 664 с.
8. Ellis F. Multiculturalism and Marxism. *Orthodoxy Today.org*. 2009. URL: <https://www.orthodoxytoday.org/articles-2009/Ellis-Multiculturalism-And-Marxism.php> (date of request: 15.09.2019).
9. Carey S. Pre'cis of The Origin of Concepts. *Behavioral and Brain Sciences*. 2011. № 34. P. 113–167. URL: <https://philosophy.dept.shef.ac.uk/papers/MargolisLaurenceBBBM.pdf> (date of request: 16.09.2019).

Reference

1. Alekseev, V. P. (2014). *Vlast'*. Filosofija. Nauka [Power. Philosophy. The science]. Moskva: Prospekt. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id> [in Russian].
2. Bilash, T. (1930). Do pytannia pro ekonomiku silskoho hospodarstva periodu. sotsialistychnoi rekonstruktsii [On the question of the economy of agriculture of the period. socialist reconstruction]. *Shliakhy sotsialistychnoi rekonstruktsii silskoho hospodarstva*, 1, 16–28 [in Ukrainian].
3. Zilberfarb, Y. (1930). Do sotsialistychnoi rekonstruktsii liudyny [Before the socialist reconstruction of man]. *Shliakh osvity*, 3 (83), 146–186 [in Ukrainian].
4. Kviring, E. I. (1931). Zadachi postroeniya socializma v SSSR: O general'nom plane na 10–15 let. [The tasks of building socialism in the USSR: On the general plan for 10–15 years]. Moskva; Leningrad: Gosudarstvennoe izdatel'stvo [in Russian].
5. Sotsialisticheskaya rekonstruktsiya i nauka [Socialist reconstruction and science]. (1933). *Uspehi fizicheskikh nauk*, XIII, 3. Retrieved from https://ufn.ru/ufn33/ufn33_3/Russian/r333.pdf [in Russian].
6. Stalin, I. V. (2017). O problemah gosudarstvennogo upravleniya [On the problems of public administration]. *Iz vystuplenij na partijnyh i hozhajstvennyh meroprijatijah*. Moskva; Berlin: Direkt-Media. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id> [in Russian].
7. Yurchak, A. (2014). Jeto bylo navsegda, poka ne konchilos' [It was forever until it ended]. *Poslednee sovetskoe pokolenie*. Moskva: Novoe literaturnoe obozrenie [in Russian].
8. Ellis, F. (2009). Multiculturalism and Marxism. *Orthodoxy Today.org*. Retrieved from <http://www.orthodoxytoday.org/articles-2009/Ellis-Multiculturalism-And-Marxism.php> [in English].
9. Carey, S. (2011). Pre'cis of The Origin of Concepts. *Behavioral and Brain Sciences*, 34, 113–167. Retrieved from <https://philosophy.dept.shef.ac.uk/papers/MargolisLaurenceBBBM.pdf> [in English].

Стаття надійшла до редакції 25.11.2019.

Received 25.11.2019.

Bondarenko I. S. Reconstruction Concept as Symbolic Marker of Radical Social Engineering

The article presents a conceptual analysis of Reconstruction notion which became a conceptual foundation of Ukrainian history in Stalinism era. Through the methodological prism of social engineering, the author studies the lingual techniques of embedding the new era ideological messages into the mental structure of personality. An interesting feature of this research is a comparative analysis of two modernism projects – American reconstruction in 1863–1877 and socio-political breakup of the Stalin-

ism era. The author draws on extensive factual material including J. Stalin's speeches, Ukrainian scientific periodical publications of 1930s etc. to look into the public and methodological planes of interpreting the Reconstruction construct. The article demonstrates the process of verbal coding for specific fragments or 'pieces' of the conceptual system and argues that information manipulation arises at the stage of language-related cognition of the world, interpretation of certain words and their meaning. It is this specifics that leads to creating an informational picture of the world that cannot be constituted without a language and enables an individual to go beyond their direct experience. The article shows the dynamics of implanting the idea of Reconstruction into the concept sphere of Soviet people and its development from the first public presentation of the word in Stalin's speeches to its entrenchment in scientific discourse. Scholars of the time strived to justify, rationalize and give ground to Stalin's ideas in terms of building new utopian society systems. Since early 1930s, the Reconstruction concept has been associated with drastic transformations in agriculture, education system, culture and science, mass media and households. In the course of the research the author resorted to general scientific methods of analysis and synthesis, systematization, comparison, as well as conceptual analysis.

Key words: discourse, concept, reconstruction, Soviet people, social engineering, communication technologies, propaganda.